

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΜΑΡΤΙΝΕΓΚΟΥ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

Το απομνημονεύματα βασίζονται στην ταύτιση των προσώπων του συγγραφέα, του αφηγητή και του πρωταγωνιστή της ιστορίας, όπως όλα τα αυτοβιογραφικά κείμενα. Στα απομνημονεύματα αναπλάθονται εμπειρίες και συμβάντα που έζησε και μαρτυρεί ο συγγραφέας.

Κύρια χαρακτηριστικά των Απομνημονευμάτων είναι η υποκειμενικότητα και η συστηματική προσπάθεια του αφηγητή να παρουσιάσει το παρελθόν με τρόπο που τονίζει την προσωπική του συμβολή στα γεγονότα ή γενικότερα δικαιώνει την προσωπικότητά του, πάντα από την οπτική γωνία του χρόνου και των περιστάσεων της γραφής του έργου. Έτσι, οι αυτοβιογραφίες και τα απομνημονεύματα χρησιμεύουν ως πολύτιμη ιστορική πηγή όχι μόνο για τις επιμέρους πληροφορίες που περιέχουν, αλλά κυρίως για τη γνώση που μας μεταφέρουν αναφορικά με το πώς οι άνθρωποι μιας ορισμένης κοινωνικής ομάδας και εποχής βιώνουν και ερμηνεύουν τη σχέση τους με την πραγματικότητα της εποχής τους. Παράλληλα, τα απομνημονεύματα συχνά διαθέτουν λογοτεχνικές αρετές που τα καθιστούν αξιόλογα και κάποτε συναρπαστικά αναγνώσματα, πέραν της αξίας τους ως πηγών για την κατανόηση του παρελθόντος.

Στο πλαίσιο του ελληνικού 19ου αιώνα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα απομνημονεύματα ανθρώπων —συχνά αγράμματων— που έλαβαν μέρος στον Αγώνα (1821) και έγραψαν τη μαρτυρία τους. Στην κατηγορία αυτή ανήκει το εμβληματικής σημασίας έργο του Μακρυγιάννη, όπως και του Θ. Κολοκοτρώνη.

Μια άλλη εξίσου ενδιαφέρουσα κατηγορία αποτελούν τα απομνημονεύματα λόγιων (μορφωμένων) συγγραφέων. Σε αυτήν την κατηγορία ανήκει το κείμενο της Ελ. Μουτζάν-Μαρτινέγκου, το μοναδικό γνωστό αυτοβιογραφικό έργο γυναίκας των αρχών του 19ου αιώνα.

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ-ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Με τον όρο αυτοβιογραφία χαρακτηρίζουμε ένα αφηγηματικό κείμενο, στο οποίο ένας άνθρωπος γράφει ο ίδιος την ιστορία της ζωής του. Η αυτοβιογραφία πρέπει να διακρίνεται απ' τα απομνημονεύματα, όπου πάνω απ' όλα δίνεται έμφαση στη συμμετοχή του συγγραφέα σε σημαντικά γεγονότα της εποχής του (π.χ. τα απομνημονεύματα των πολεμιστών του 1821 δεν αναφέρονται τόσο στη ζωή των ηρώων αυτών όσο στη συμμετοχή τους στον Αγώνα για την ανεξαρτησία). Επίσης με την αυτοβιογραφία συγγενεύει και το ημερολόγιο, με τη διαφορά ότι το τελευταίο είναι ένα κείμενο χωρίς ιδιαίτερη συνοχή, που συνήθως γράφεται με μικρή ή μηδαμινή χρονική απόσταση από τα συμβάντα που περιγράφει. Η αυτοβιογραφία, αντίθετα, στις περισσότερες περιπτώσεις γράφεται σε χρόνο αρκετά μεταγενέστερο από τα όσα εξιστορεί και σ' αυτό οφείλει τουλάχιστον ένα μέρος της λογοτεχνικότητάς της.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΗΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΜΟΥΤΖΑΝ – ΜΑΡΤΙΝΕΓΚΟΥ (1801-1832)

Η Ελισάβετ Μουτζάν γεννήθηκε στη Ζάκυνθο και ήταν κόρη του Φραγκίσκου Μουτζάν και της Αγγελικής το γένος Σιγούρου. Οι γονείς της κατάγονταν από αριστοκρατικές οικογένειες της Ζακύνθου και ο πατέρας της ασχολήθηκε με την πολιτική. Η Ελισάβετ μεγάλωσε σε αυστηρό, κλειστό περιβάλλον. Ασχολήθηκε, ωστόσο, με τα γράμματα από νεαρή ηλικία. Γνώριζε την ιταλική και τη γαλλική γλώσσα και επηρεάστηκε από τους τρεις δασκάλους της, που ήταν ορθόδοξοι κληρικοί. Το 1831, μετά από απόφαση της οικογένειάς της, παντρεύτηκε τον κατά είκοσι χρόνια μεγαλύτερο της Νικόλαο Μαρτινέγκο, με τον οποίο απέκτησε ένα γιο τον Ελισσαβέτιο, μετά τη γέννηση του οποίου, πέθανε από επιπλοκές στον τοκετό. Στο χώρο της λογοτεχνίας, η Μαρτινέγκου έγραψε έργα για το θέατρο και δύο πεζές μεταφράσεις, της Οδύσσειας του Ομήρου και του Προμηθέα δεσμώτη του Αισχύλου. Έγραψε επίσης οικονομικές και ποιητικές μελέτες, καθώς επίσης ποιήματα και θεατρικά έργα στα ιταλικά. Παρά τον μεγάλο όγκο του συγγραφικού της έργου, το μόνο που σώθηκε ακέραιο είναι η Αυτοβιογραφία της, την οποία εξέδωσε ο γιος της το 1881. Η Ελισάβετ υπήρξε ένα τραγικό πρόσωπο, καθώς έζησε την καταπιεσμένη ζωή των γυναικών της

αστικής τάξης του τόπου, κλεισμένη μέσα στο σπίτι κάτω από την αυστηρότητα των αντρών της οικογένειας και αποκομμένη από τον κόσμο, όπως απαιτούσαν τα ήθη της ανδροκρατούμενης εποχής.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Η Αυτοβιογραφία της Ζακυνθινής λόγιας Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου (1801-1832), μια σημαντική ιστορική μαρτυρία και συγχρόνως το πρώτο αξιόλογο δείγμα γυναικείας γραφής στη νεοελληνική γραμματεία, πρωτοεκδόθηκε το 1881. Το κείμενο της Μουτζάν αποκτά ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε ό, τι αφορά την απεικόνιση ορισμένων απόψεων της κοινωνικής οργάνωσης της εποχής που γράφτηκε, επειδή η συγγραφέας του βρίσκεται σε μια θέση προνομιακή, δεδομένου ότι από το ένα μέρος ανήκει στην καθεστηκία (ανώτερη) τάξη, αλλά από το άλλο μέρος —λόγω του φύλου της— βρίσκεται στο περιθώριο αυτής της τάξης. Με τον τρόπο αυτόν, το κείμενό της αποτελεί μια περιγραφή της κοινωνικής καταπίεσης των γυναικών που είναι πολύτιμη για την ιστορία αυτού του προβλήματος (που έχει παίξει καθοριστικό ρόλο στην πολιτισμική και πολιτική ιστορία του ανθρώπου) και ανήκει στην ιστορία της ελληνικής φεμινιστικής σκέψης, εκπροσωπώντας μάλιστα μια φιλελεύθερη εκδοχή της. Αυτός ο φιλελεύθερος φεμινισμός προήλθε από εκείνη τη σχολή της πολιτικής σκέψης που ονομάζουμε «φιλελευθερισμό», ο οποίος διατηρεί μιαν αντίληψη για την ανθρώπινη φύση που τοποθετεί τη μοναδικότητά μας (ως προσώπων) στη λογική ικανότητά μας.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

- Αλληλεγγύη
- Εθνική απελευθέρωση
- Γυναικεία σκλαβιά, εγκλεισμός και ταπείνωση

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΘΕΜΑ

Του πρώτου αποσπάσματος: ο τρόπος με τον οποίο βίωσε η αφηγήτρια το χαρμόσυνο μήνυμα της έναρξης του απελευθερωτικού αγώνα των Ελλήνων.

Του δεύτερου αποσπάσματος: ο αποκλεισμός των γυναικών του 19^{ου} αιώνα από κάθε δημιουργική δραστηριότητα και κάθε μορφή δημιουργικής ζωής.

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΦΗΓΗΤΡΙΑΣ ΣΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Η αντίδραση της αφηγήτριας δίνεται από διπλή οπτική γωνία:

- α) Ως Ελληνίδα, συγκινείται, ενθουσιάζεται και λαχταρά να προσφέρει έμπρακτα την υποστήριξή της στον αγώνα των συμπατριωτών της για την πατρίδα, τη θρησκεία και την ελευθερία
- β) Ως γυναίκα, συνειδητοποιεί συνειρμικά την αδιέξοδη προσωπική της σκλαβιά (δεν είχε ελπίδα να απελευθερωθεί από τα δικά της δεσμά).

Η ΚΑΤΑΠΙΕΣΜΕΝΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

- Δεν έχει δικαίωμα να επιλέξει τον άνδρα που θα παντρευτεί.
- Οι άνδρες της εποχής συνήθως θέλουν τη γυναίκα υποταγμένη και τη θεωρούν κακή αν αυτή δε φέρεται σαν σκλάβια.
- Οι άνδρες του σπιτιού αποφασίζουν για τη ζωή της (της απαγορεύουν να αποσυρθεί σε μοναστήρι ή στην εξοχική αγροικία).
- Αν αρνηθεί τον άνδρα που της επιβάλλουν, μένει εγκλειστη για πάντα στο σπίτι.
- Ο περιορισμός στο σπίτι σημαίνει αποκλεισμό από κάθε δημόσια εκδήλωση και την παραμικρή μορφή ψυχαγωγίας, χωρίς ελπίδα να αλλάξει η κατάσταση.
- Έγκλειστη στο σπίτι, βιώνει έναν ακόμη αποκλεισμό: οι άνδρες της οικογένειας δεν καταδέχονται να συζητούν μαζί της, πράγμα πολύ ταπεινωτικό.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΣΚΛΑΒΙΑ

Σε επίπεδο εθνικό:

Οι Έλληνες σκλαβωμένοι στους Τούρκους βιώνουν την καταπίεση του κατακτητή και την καταπάτηση των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων (ελευθερίας, ασφάλειας, ζωής κλπ). Γι' αυτό επαναστατούν και διεκδικούν την ανεξαρτησία τους και τα δικαιώματα που τους ανήκουν.

Σε επίπεδο κοινωνικό και προσωπικό:

Η αφηγήτρια βιώνει την προσωπική σκλαβιά ως γυναίκα με μια ζωή αποκλεισμένη και χωρίς ελπίδα να βγει από το αδιέξοδο.

Η ΠΑΡΟΜΟΙΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ

Η αφηγήτρια είναι μια προικισμένη νέα γυναίκα που διοχετεύει την ενέργειά της στη συγγραφή. Τα συγγράμματά της είναι «γεννήματα της αγχίνιας», δηλαδή δημιουργήματα του πνεύματος και τα θεωρεί παιδιά της. Η προοπτική του θανάτου της την κάνει να σκέπτεται την κακή τύχη που θα έχουν αυτά τα πνευματικά της παιδιά και να νοιάζεται γι αυτά, όπως μια μητέρα νοιάζεται για τα φυσικά της παιδιά. Προσωποποιεί τα συγγράμματά της και απευθύνεται σε αυτά, εκφράζοντας τα συναισθήματά της σαν να είναι ζωντανά πλάσματα. Φαντάζεται να χρησιμοποιούν τις σχισμένες σελίδες στα μαγειρεία και υποφέρει καθώς στη σκέψη της έχουν πάρει μορφή διαμελισμένων μικρών παιδιών. Το μόνο που θα την ανακούφιζε θα ήταν πριν πεθάνει να τα παραδώσει σε κάποιον σπουδαίο άνθρωπο που να ξέρει την αξία τους.

Η παρομοίωση αυτή ανατρέπει την αντίληψη ότι μια γυναίκα ολοκληρώνεται μόνο με τη μητρότητα, αφού η παραγωγή πνευματικού έργου καταξιώνει τη γυναίκα ως δημιουργό. Αυτό είναι επαναστατικό για την εποχή όπου η γυναίκα περιοριζόταν στον στερεότυπο ρόλο της (γέννηση παιδιών) και δε θεωρούνταν ικανή για πνευματική δημιουργία.

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ

Η επιστροφή της ελευθερίας στην Ελλάδα συνδέεται με την επιστροφή των Μουσών, δηλαδή των γραμμάτων και των τεχνών σ' αυτήν. Όσο οι Έλληνες ήταν σκλαβωμένοι υπήρχε στασιμότητα στον πολιτισμό, επειδή η τέχνη απαιτεί ελευθερία.

ΑΦΗΓΗΤΗΣ

Το κείμενο είναι αυτοβιογραφικό. Άρα ο αφηγητής είναι πρωτοπρόσωπος, συμμετέχει στα δρώμενα ως πρωταγωνιστής και αφηγείται σε α' γραμματικό πρόσωπο.

ΠΟΥ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ Η ΑΦΗΓΗΤΡΙΑ

Απευθύνεται στο ευρύ κοινό για να το ευαισθητοποιήσει διαμαρτυρόμενη για την καταπίεση που υφίσταται η ίδια και όλες οι γυναίκες της εποχής. Κυρίως απευθύνεται στις γυναίκες, ώστε να συνειδητοποιήσουν την κατάσταση και τα δικαιώματά τους, ώστε να αφυπνιστούν και να αντιδράσουν.

ΠΗΓΗ:

<https://blogs.sch.gr/earkouli/2018/11/10/%ce%b1%cf%85%cf%84%ce%bf%ce%b2%ce%b9%ce%bf%ce%b3%cf%81%ce%b1%cf%86%ce%b9%ce%b1-%ce%b5%ce%bb%ce%b9%cf%83%ce%b1%ce%b2%ce%b5%cf%84-%ce%bc%ce%bf%cf%85%cf%84%ce%b6%ce%b1%ce%bd-%ce%bc%ce%b1/>

ΜΑΘΗΤΗΣ: Καπουράνης Σωκράτης, τμήμα Γ'1

